

Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik Uygulamalarında Bilgisayar Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*

Funda KARADAĞLI**, Aslı GENÇ***

Öz

Amaç: Bu araştırma, Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin hemşirelik uygulamalarında bilgisayar kullanımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapıldı.

Yöntem: Araştırmanın evrenini, İstanbul'da bulunan özel bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören 254 öğrenci oluşturdu. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeksizin çalışmaya katılmayı kabul eden 206 öğrenci çalışma kapsamına alındı. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanmış anket formu kullanılarak toplandı. Verilerin özetlenmesinde tanımlayıcı istatistikler (aritmetik ortalama±standart sapma, frekans ve yüzde değerleri) kullanıldı.

Bulgular: Öğrencilerin yarısından fazlası hemşirelik alanında bilgisayar kullanımının, bakımı bireyselleştirerek bakımın kalitesini iyileştirdiğini, hemşirelik kayıtlarını kolay ulaşılabilir kıldığını ve hemşirelik sürecini desteklediğini belirtti. Aynı zamanda hasta verilerinin kaydedilmesinde zaman kazandırdığı ve böylece hasta ile iletişime daha fazla zaman ayrılabilirdiği, kâğıt işlerini büyük ölçüde azalttığı, hasta eğitimleri ve hizmet içi eğitimlerde büyük katkı sağladığı görüşlerini destekledikleri saptandı. Ayrıca öğrencilerin yarısının bilgisayar kullanımının hasta güvenliğini arttırdığı ve ilaç hatalarını önlediği görüşlerini destekledikleri bulundu.

Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)

Geliş / Received: 19.10.2017 & **Kabul / Accepted:** 11.12.2017

* Bu makalenin özeti 25-27 Mayıs 2017 tarihinde 4. Temel Hemşirelik Bakımı Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

** Öğ. Gör., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye, E-posta: fkardagli@gelisim.edu.tr **ORCID ID** <https://orcid.org/0000-0002-4177-9247>

*** Öğ. Gör., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-posta: agenc@gelisim.edu.tr **ORCID ID** <https://orcid.org/0000-0003-4499-4708>

Sonuç: Bu bulgular doğrultusunda hemşirelik mesleğine başlayacak adayların, klinikte bilgisayar kullanımının gerekliliği ile ilgili olumlu görüşte olduğu, temel bilgisayar kullanımının dışında, hızla gelişen ve değişen sağlık bilişimi konusunda mesleğe başlamadan önce ve başladıktan sonra bu konuda özelleşmiş eğitimler ile desteklenmeleri gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Hemşirelik, hemşirelik bilişimi, bilgisayarlı hasta kayıtları.

Determination of Nursing Students' Opinion Related to Computer Use in Nursing Practice

Abstract

Aim: This descriptive study was performed in order to determine nursing students opinion related to use of computers in nursing practice.

Method: The population of the study comprised 254 nursing students at a private Health Sciences College in Istanbul in the study, without going to sampling, 206 students who agreed to participate were included to study. The research data were collected via a questionnaire which was prepared by the researchers. Descriptive statistics (arithmetic mean \pm standard deviation, frequency and percentage values) were used to summarize the data.

Findings: More than half of the students stated that, using computers in the field of nursing supports nursing process, improves the quality of the nursing, makes the nursing records easily accessible. At the same time it has been found that, using computer saves time during the saving of patient data and thus allowing more time to communicate with the patient, it reduces the paper work and contributes a lot to patient trainings and in-service trainings. Also it's found that half of the students supported the use of computers to improve patient safety and prevent drug mistakes.

Conclusion: According to these findings, we concluded that the candidates who will start the nursing profession agree about the necessity of using computers in the clinic and that they should be supported by specialized education about rapidly developing and changing health informatics besides basic computer use before and after starting their profession.

Keywords: Nursing, nursing informatics, computerized patient records.

Giriş

Günümüzde sağlık alanında, yeniklere ayak uydurabilmek, uluslararası mesleki standartlara ulaşabilmek, sosyal ve mesleki başarıları arttırabilmek için özellikle sağlık bakım ekibinde yer alan kişilerin bilgi teknolojilerini en iyi şekilde kullanabilmeleri gerekmektedir. Bilgi teknolojisi; kişilerin bilgiye ulaşabilmesi için teknolojiyi kullanması olarak tanımlanabilir. Bilgisayar ve internet bilgi teknolojisinin en önemli ana bileşenleridir^{1,2}.

Bilgisayar teknolojisi, toplumsal hayatın her an içinde olan, daima ihtiyaç duyulan, çok hızlı ilerleyen ve giderek artan biçimde yaygınlaşan bir teknolojidir^{3,4}.

Bilgisayar teknolojisi, sağlık alanında da hizmetin verimini ve kalitesini artırma olanağı sunmakta; hemşirelik mesleğinde de klinik uygulamalarda, eğitimde, yönetimde ve araştırma alanlarında ülkemiz açısından giderek önem kazanmaktadır. Hemşirelik mesleğinde bilgisayar kullanımı, 1970'lerden bu yana çok daha önemli boyutlara gelmiştir^{5,6}.

Sağlık teknolojisini en çok kullanan meslek grubu (%80) hemşirelerdir ve bilgisayar teknolojisi, hemşirelik uygulamalarında çok değerlidir. Bu nedenle hemşirelerin, teknolojiyi etkili bir biçimde kullanabilmeleri için yeterli bilgi ve becerisinin olması gerekmektedir⁷⁻⁹.

Günümüzde gelişen bilgisayar teknolojisinin avantajları, bakım hizmetini daha kısa sürede verme, maliyeti azaltma ve hasta memnuniyetini artırma, hasta verilerine ve kayıtlarına daha kısa zamanda ulaşarak daha hızlı tanılama, bakım gereksinimlerini saptama ve uygulama, bakımın sonucunu değerlendirme olarak sıralanabilir. Aynı zamanda, bilgisayar teknolojisi hemşirelik sürecinin kullanılmasıyla bireyselleştirilmiş hemşirelik bakımını sunmada hemşireye rehberlik sağlamaktadır^{10, 11}.

Bilgisayar teknolojisinin sağlık bakım hizmetlerinde kullanımının artmasından dolayı, özellikle hemşirelik öğrencilerinin bu mesleğin adayları olarak, mesleğe başlamadan önce, eğitim-öğretim sürecinde, bilgisayar teknolojisi hakkında bilgilendirilmiş olmaları ve bilgisayar kullanımı konusunda hazırlanmış olmaları oldukça önemlidir. Öğrencinin mesleğe başlarken bilgisayar teknolojisinin ne kadar önemli olduğunu bilerek başlaması çok önemli bir faktördür. Bu araştırma, Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin hemşirelik uygulamalarında bilgisayar kullanımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin hemşirelik uygulamalarında bilgisayar kullanımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapıldı.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Tanımlayıcı tipte planlanan bu araştırma İstanbul ilinde bulunan özel bir üniversitede 05 Mayıs-01 Haziran 2016 tarihleri arasında yapıldı. Araştırmanın evrenini, Üniversitenin Sağlık Bilimleri Yüksekokulu'nda 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Hemşirelik lisans eğitimi gören tüm öğrenciler (N=254) oluşturdu. Araştırmanın örnekleme, ulaşılabilen ve araştırmaya katılmayı kabul eden 206 öğrenci alındı.

Verilerin Toplanması

Çalışmanın yapılabilmesi için 04.05.2016 tarih ve 2016/15 sayılı yazı ile Üniversite Etik Kurulu'ndan onay alındı. Çalışmaya katılan öğrencilere araştırma hakkında bilgi verilerek sözlü onamları alınmış, araştırma sonunda elde edilen

bilgilerin araştırma raporu dışında herhangi bir yerde kullanılmayacağı açıklandıktan sonra araştırmaya katılıp katılmama kararı kendilerine bırakıldı. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanmış bir anket formu ile toplandı. Veri formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, çalışmaya katılacak kişilerin bireysel özelliklerini (Tanıtıcı Bilgi Formu), ikinci bölüm ise öğrencilerin hemşirelik uygulamalarında bilgisayar kullanımına ilişkin görüşlerini değerlendirmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Tanıtıcı Bilgi Formu; öğrencilerin sınıfı, yaşı, cinsiyeti, gelir durumu, mezun olduğu okulu, anne ve baba eğitim düzeyi, üniversite eğitimine başlamadan önceki yaşadığı yeri, sağlık mensubu yakını olma durumu, bilgisayara sahip olma durumu, bilgisayar kullanma durumu, günlük bilgisayar kullanma süresi ve bilgisayar kullanma deneyimini sorgulayan soruları içermektedir.

Öğrencilerin Hemşirelik uygulamalarında bilgisayar kullanımına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesinde bilgisayar kullanımına ilişkin 20 soru yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerin özetlenmesinde tanımlayıcı istatistikler (aritmetik ortalama±standart sapma, frekans ve yüzde değerleri) kullanıldı. Anlamlılık değeri $p<.05$ olarak kabul edildi. İstatistiksel analizler, SPSS paket programında yapıldı.

Bulgular

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21.43 ± 2.47 (17-33), % 70'i kadın ve % 29.6'sı 1. sınıftır. Yarısı düz liseden mezun olan öğrencilerin, % 93.2'si yaşamının çoğu zamanını il/ilçede geçirdiği ve % 72.8'inin gelir durumunun orta düzeyde olduğu belirlendi. Öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim durumları incelendiğinde; anne ve babalarının eğitim düzeyinin ilkökul olduğu saptandı. Öğrencilerin % 87.4'ünün bilgisayarı olduğu, % 44.7'sinin bilgisayar kullanma

durumunun iyi olduğu, % 61.7'sinin günde bir saatten az bilgisayar kullandığı ve % 75.7'sinin bilgisayarı beş yıldan fazla zamandır kullandığı bulundu (Tablo 1).

Tablo 1: Öğrencilerin bireysel özelliklerinin dağılımı (n=206)

	Bireysel Özellikler	n	%
Cinsiyet	Kız	145	70.4
	Erkek	61	29.6
Sınıf	1. sınıf	61	29.6
	2. sınıf	52	25.2
	3. sınıf	50	24.3
	4. sınıf	43	20.9
Mezun Olduğu Okul	Düz/Teknik Lise	105	51.0
	Sağlık Meslek Lisesi	28	13.6
	Anadolu Lisesi	73	35.4
Annenin Eğitim Durumu	Okuryazar değil	20	9.7
	İlkokul	82	39.8
	Ortaokul	50	24.3
	Lise	38	18.4
	Üniversite	16	7.8
Babanın Eğitim Durumu	Okuryazar değil	1	0.5
	İlkokul	57	27.7
	Ortaokul	56	27.1
	Lise	55	26.7
	Üniversite	37	18.0
En Uzun Süre Yaşanılan Yer	Köy/Belde	14	6.8
	İl/İlçe	192	93.2
Gelir Düzeyi	Düşük	14	6.8
	Orta	150	72.8
	İyi	42	20.4
Bilgisayara Sahip Olma Durumu	Evet	180	87.4
	Hayır	26	12.6

Bilgisayar Kullanma Durumu	Kullanmıyorum	3	1.5
	Kötü	7	3.4
	Orta	74	35.9
	İyi	92	44.7
	Çok İyi	30	14.5
Günlük Bilgisayar Kullanma Süresi	1 saatten az	127	61.7
	1-3 saat	62	30.1
	3-5 saat	6	2.9
	5 saat ve üstü	11	5.3
Bilgisayar Kullanma Deneyimi	1 yıl ve daha az	14	6.8
	2-4 yıl	36	17.5
	5 yıl ve üstü	156	75.7

Hemşirelik uygulamalarında bilgisayar kullanımına ilişkin görüşleri incelendiğinde ise; öğrencilerin yarısından fazlasının bilgisayar kullanımının, bakımı bireyselleştirerek bakımın kalitesini iyileştirdiği, hemşirelik kayıtlarını kolay ulaşılabilir kıldığı ve hemşirelik sürecini desteklediği, hasta verilerinin kaydedilmesinde zaman kazandırdığı ve böylece hasta ile iletişime daha fazla zaman ayrılabilceğini düşündüğü saptandı. Aynı zamanda kâğıt işlerini büyük ölçüde azalttığı, hasta eğitimleri ve hizmet içi eğitimlerde büyük katkı sağladığı görüşlerini destekledikleri belirlendi. Ayrıca öğrencilerin yarısının bilgisayar kullanımının hasta güvenliğini arttırdığı ve ilaç hatalarını önlediği görüşlerini destekledikleri bulundu (Tablo 2).

Tablo 2: Öğrencilerin hemşirelik uygulamalarında bilgisayar kullanımına ilişkin görüşlerinin dağılımı (n=206)

Bilgisayar Kullanımına İlişkin Sorular	1		2		3		4	
	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Bilgisayar kullanımı hemşirelik bakımının kalitesini iyileştirir	9	4.4	18	8.7	118	57.3	61	29.6
2. Bilgisayar hemşirelik uygulama standartlarının oluşturulmasını kolaylaştırır.	8	3.9	11	5.3	122	59.2	65	31.6
3. Bilgisayar kullanımı hasta verilerini kaydetmede zaman kazandırır	4	1.9	12	5.8	82	39.8	108	52.4
4. Bilgisayar kullanımı bakımın bireysel olmasını sağlar	16	7.8	34	16.5	99	48.1	57	27.7
5. Bilgisayar kullanımı hemşirenin hasta ile iletişimine daha fazla zaman ayırma fırsatı verir.	21	10.2	40	19.4	86	41.7	59	28.6
6. Bilgisayar kullanımı hemşirelik kağıt işlerini büyük ölçüde azaltır.	1	0.5	5	2.4	93	45.1	107	51.9
7. Bilgisayar kullanımı hemşirelik kayıtlarının kalitesini iyileştirir.	2	1.0	8	3.9	85	41.3	111	53.9
8. Bilgisayar kullanımı hemşirelik araştırmalarına iyi bir temel oluşturur.	4	1.9	12	5.8	98	47.6	92	44.7
9. Bilgisayarlar hastanın güvenliğini tehlikeye sokar.	69	33.5	72	35.0	46	22.3	19	9.2
10. Bilgisayar kullanımı hemşirelerin karar verme yeteneklerine katkı sağlar.	7	3.4	40	19.4	115	55.8	44	21.4
11. Bilgisayar kullanımı hasta mahremiyetini ihlal eder.	60	29.1	82	39.8	43	20.9	21	10.2
12. Bilgisayar kullanımı hemşirelik mesleğini gelişimini önemli yönde etkiler.	5	2.4	22	10.7	107	51.9	72	35.0
13. Bilgisayar kullanımı ilaç hatalarını önler.	5	2.4	35	17.0	93	45.1	73	35.5

14. Bilgisayar kullanımı hasta kayıtlarının değiştirilip üzerinde oynanmasını azaltır.	10	4.9	30	14.6	97	47.1	69	33.4
15. Bilgisayar kullanımı hemşirelik sürecinin kullanılmasını destekler.	5	2.4	17	8.3	121	58.7	63	30.6
16. Bilgisayar kullanımı yüz yüze iletişimi azaltır.	16	7.8	64	31.1	83	40.2	43	20.9
17. Bilgisayar kullanımı okunaklı ve hazır ulaşılabilir kayıtlar sağlar.	1	0.5	7	3.4	83	40.3	115	55.8
18. Bilgisayar kullanımı hizmet içi eğitimlerde ve hasta eğitimlerinde büyük katkı sağlar.	3	1.5	14	6.8	106	51.5	83	40.2
19. Bilgisayar kullanımı otomatik rapor çıktıları sağlar.	1	0.5	11	5.3	99	48.0	95	46.1
20. Bilgisayar kullanımı verilere ulaşmayı kolaylaştırır.	1	0.5	8	3.9	83	40.3	114	55.3

Tartışma

Öğrencilerin % 87.4'ünün bilgisayarı olmakla beraber % 44.7'sinin bilgisayar kullanma durumunun iyi olduğu saptandı (Tablo 1) . Bizim çalışma bulgularımız da benzer şekilde, Fidancıoğlu ve arkadaşlarının (2009) yapmış oldukları çalışmada Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin % 55.3'ünün bilgisayarının olduğu, % 36.3'ünün bilgisayar kullanma durumunun iyi olduğu, Hallila ve arkadaşlarının (2014) hemşirelik öğrencilerinin eğitimlerinde bilgisayar ve internet kullanım durumlarına ilişkin yaptığı çalışmada, öğrencilerin çoğunun (%95.5) kendisine ait bilgisayarı olduğunu ve % 68'inin bilgisayarı iyi kullandıklarını belirtmişlerdir. Ajuvan'ın (2003) yaptığı çalışmada ise hemşirelik öğrencilerinin % 42.6'sının kendisine ait bilgisayarı olduğu bulunmuştur. Aştı'nın (2001) öğrenci hemşirelerin bilgisayar kullanımı ve bilgisayardan yararlanma durumlarını belirlemek üzere yapmış olduğu araştırmada ise öğrencilerin % 16.4'ünün kendisine ait bir bilgisayarının olduğu ancak % 58.7'sinin de öğrenim etkinliklerinde bilgisayarlardan yararlandığı bulunmuştur. Öğrencilerin kendilerine ait bilgisayarlarının bulunması ve kullanma durumlarının iyi olması oldukça olumlu bir sonuçtur^{4,12-14}.

Çalışmamızda, öğrencilerin % 61.7'sinin günde bir saatten az bilgisayar kullandığı bulundu. Koç'un (2014) yaptığı çalışmada öğrencilerin % 43.6'sının günde 1-2 saat gereksinim duydukça bilgisayar kullandığı belirlenmiştir. Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte boş zamanları değerlendirme için sunulan etkinlikler değişmiştir. Teknoloji gelişmeden önce boş zamanlar kitap, dergi, gazete okuma gibi geleneksel kitle iletişim araçları ile değerlendirilirken günümüzde televizyon, radyo, bilgisayar gibi araçlar geleneksel araçların yerini almaya başlamıştır. Ancak günümüz teknolojisinde özellikle bilgisayar ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının karşısında fazla zaman harcanması, bireyi hem sağlık açısından hem de davranış açısından olumsuz etkileyebilmektedir. Çalışmamızda öğrencilerimizin çoğunun bilgisayar kullanma sürelerinin bir saatten az olması diğer çalışma ile benzerlik göstermekte olup oldukça olumlu bir sonuçtur¹⁰.

Öğrencilerin hemşirelik uygulamalarında bilgisayar kullanımına ilişkin görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin yarısından fazlasının bilgisayar kullanımının, bakımı bireyselleştirerek bakımın kalitesini iyileştirdiğini ve hemşirelik sürecini desteklediklerini belirtmişlerdir. Bizim çalışma sonuçlarımız da benzer şekilde Koç'un (2006) çalışmasında öğrencilerin %89.1'inin bilgisayar kullanımının bakımın kalitesini arttırdığını düşünmektedir. Literatürde de belirtildiği üzere hemşireler sağlıklı/hasta bireyin bakımının yöneticisidirler ve özellikle klinik uygulamalarda kullanılan bilgisayarlar, hemşirelere, klinik karar vermede yardımcı olarak bireye daha kaliteli ve daha bireysel bakım vermesine olanak sağlamaktadır^{5,10, 15, 16}.

Çalışmamızda öğrencilerin çoğu, bilgisayar kullanımının hasta verilerini kaydetmede zaman kazandırdığını, hemşirelik kâğıt işlerini büyük ölçüde azalttığını ve böylece hasta ile iletişime daha fazla zaman ayrılabilirdiğini ifade etmişlerdir. Bizim çalışmamızda da benzer şekilde Koç'un (2006) çalışmasında öğrencilerin bilgisayar kullanımının hemşirelerin iş yükünü azaltacağını düşündükleri ve bakım ortamında bilgisayar kullanımıyla ilgili olumlu görüşleri olduğu bulunmuştur¹⁰. Edmunds (1982), hemşirelere, bilgisayarın, yardımcı bir iletişim aracı olduğunu, özellikle hasta verilerinin kaydedilmesinde, hasta bakım

planlarının yapılmasında ve denetlenmesinde kullanılacağını vurgulamıştır¹⁷. Sağlık kuruluşlarında, hemşirelerin asıl görevi bakımdır. Ancak hemşireler, bilgisayar kullanmayı zamanının büyük bir bölümünü hasta bakımı ile ilgili olmayan, çeşitli dokümanları doldurmak gibi işler için kullandıklarında sağlık bakım kalitesinin niteliği etkilenebilmektedir¹⁸. Bilgisayarlar, hemşirelerin kayıtlara ilişkin harcadıkları zamanı azaltarak daha yüksek kalitede sağlık hizmeti sunabilmesine, daha hızlı bir şekilde verilere ulaşılabilmesine ve hasta kabulünün, transferin ve taburculuğun daha hızlı yapılabilmesine olanak vermektedir^{9,19}. Katılımcıların bilgisayar kullanımının hemşirelik uygulamalarında kalite ve verimliliği attıracağına yönelik ifadeler katıldıkları belirlenmiştir. Meslek hayatına henüz atılmayan öğrenciler tarafından bilgisayar kullanımının, hemşirelik uygulamalarında olumlu etkileri olduğunu düşünmeleri mesleki açıdan oldukça önemli bir sonuçtur.

Çalışmada öğrencilerin % 91,7'si, bilgisayarların hasta eğitimleri ve hizmet içi eğitimlerde büyük katkı sağladığı görüşündedirler. Bilim ve teknolojiye gelişmeler, hemşireliğin geleneksel rollerden çağdaş rollere geçişini etkileyen faktörlerden biridir^{20,21}. Çağdaş anlayış çerçevesinde hemşire, bakım verici rolü dışında eğitici role de sahiptir ve bu rolü kapsamında gerek hasta eğitimlerinde gerekse hizmet içi eğitimlerde aktif olarak rol alarak sağlıklı/hasta bireyin eğitim ve danışmanlığını yapabilirler²². Öğrencilerin büyük bir kısmının, bilgisayarların hasta eğitimleri ve hizmet içi eğitimlerde büyük katkı sağladığını belirtmeleri oldukça önemli bir sonuçtur.

Öğrencilerin yarısından çoğunda bilgisayar kullanımının hasta güvenliğini arttırdığı ve ilaç hatalarını önlediği görüşlerini destekledikleri bulundu. Erdemir, Hanoğlu ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında hemşirelerin % 68,3'ü, bilgisayar kullanımının hasta güvenliğini tehlikeye sokmayacağını bildirmişlerdir²³. Sağlık kurumlarında, istenmeyen olayların en önemli sebeplerinden biri olan ilaç hatalarının azaltılmasında bilgisayar sistemlerinin kullanılması bir fırsat niteliğindedir²⁴. Özellikle ilaç gereksiniminin doğru saptanması, ilaç dozunun doğru belirlenmesi, ilacın doğru reçete edilmesi, doğru hazırlanması, doğru

hastaya, doğru zamanda, doğru hızda, doğru yolla verilmesi ve sonuçlarının izlenmesi bilgisayarlar ile hatasız bir şekilde mümkün olabilmektedir²⁵.

Öğrencilerin bilgisayar kullanımının hasta mahremiyetini olumsuz yönde etkilediği yönünde ifadeleri değerlendirildiğinde; % 20.9'u "katılıyorum", % 10.2'si "tamamen katılıyorum" şeklinde yanıtlamışlardır. Yapılan çalışmalara bakıldığında; Softa ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında hemşirelerin bilgisayarların hasta mahremiyetini ihlal ettikleri ifadesine tutumlarına bakıldığında; % 13'ü "katılıyorum", % 10'u "tamamen katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Köse'nin çalışmasında ise hemşirelerin aynı tutum ile ilgili; hemşirelerin % 10.9'unun "katılıyorum", % 20'sinin "tamamen katılıyorum" yanıtları ile bizim çalışmamız benzerlik göstermektedir. Bizim çalışmamızın aksine Koç'un (2006) çalışmasında öğrencilerin % 68.8'i bilgisayarların hasta mahremiyetini ihlal ettiği görüşündedirler. Bizim çalışmamızda da bu oranın fazla olması beklenirdi. Çünkü sağlık bakım kuruluşlarında kullanılan bilgisayarlar sayesinde herkesin hasta verilerine daha rahat ulaşabileceği ve bu oluşturulan veri tabanlarının çok kişi tarafından paylaşılabilmesi birey açısından oldukça sakınca arz edebileceği için hasta bilgilerinin dijital ortamda güvenli olması gerekmektedir^{9,10,11}.

Sonuç ve Öneriler

Bu bulgular doğrultusunda hemşirelik mesleğine başlayacak adayların, klinikte bilgisayar kullanımının gerekliliği ile ilgili olumlu görüşte olduğu, temel bilgisayar kullanımının dışında, hızla gelişen ve değişen sağlık bilişimi konusunda mesleğe başlamadan önce ve başladıktan sonra bu konuda özelleşmiş eğitimler ile desteklenmeleri gerektiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

1. Orr D, Appleton M, Wallin M. Information literacy and flexible delivery: Creating a conceptual framework and model. *The Journal of American Librarianship*. 2001;27(6):457-463.
2. Ertuğrul İ, Keskin N. İnternet'in Türkçe'nin kullanımında ve toplum-birey yapısının değişimindeki rolü. *IUYD*. 2012;3(2):79-88.
3. Winn W. Current trends in educational technology research: The study of learning environments. *Educational Psychology Review*. 2002;14(3):331-350.
4. Fidancıoğlu H, Beyda KD, Özer FG, Kızılkaya M. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin internet kullanımına yönelik görüşleri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*. 2009;2(1):3-9.
5. Kısa B, Kaya H. Hemşire öğretim elemanlarının teknolojiye ilişkin tutumları. *TOJET*. 2006;5(2):78-83.
6. George LE, Davidson LJ, Serapıgla CP, Barla S, Thotakura A. Technology in nursing education: A study of PDA use by students. *J Prof Nurs*. 2010;26(6):371-376.
7. McNeil JB, Elfrink LV, Bickford JC, Pierce TS, Beyea CS, Averill C, Klappenbach C. Nursing information technology knowledge, skills, and preparation of student nurses, nursing faculty, and clinicians: A U.S. survey. *J Nurs Educ*. 2003;42(8):341-349.
8. Akcan A, Keser İ, Sucu G, Saka O. *Hemşirelik Dersi Alan Öğrencilerin Hemşirelik Bilişimine İlişkin Görüşleri*. Antalya: Dördüncü Ulusal Tıp Bilişimi Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı, 2007.
9. Köse A. Hemşirelerin bilgisayar kullanım durumları ve hemşirelik bilişimi hakkındaki düşünceleri-Trabzon iline ait bir çalışma. Tıp Bilişimi Anabilim Dalı, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Türkiye, 2011.
10. Koç Z. Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik eğitimi ve uygulamalarında bilgisayar kullanımı konusundaki görüşlerinin belirlenmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2006;10(2):29-40.

11. Softa HK, Akduran F, Akyazı E. Hemşirelerin bilgisayar kullanımlarına yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2014;3(3):845-858.
12. Hallila LE, Zubaidi RA, Ghamdi NA, Alexander G. Nursing students' use of internet and computer for their education in the college of nursing. *Int J Nurs Clin Pract*. 2014;1:108.
13. Ajuwon GA. Computer and internet use by first year clinical and nursing students in a Nigerian teaching hospital. *BMC Med Inform Decis Mak*. 2003;3:10.
14. Aşti, T. *Öğrenci Hemşirelerin Bilgisayar Kullanımı ve Bilgisayardan Yararlanma Durumları*. Nevşehir: I. Uluslararası & V. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi Kitabı, 2001.
15. Bremner MN, Brannan JD. A computer simulation for the entry level R.N: Enhancing clinical decision making. *Nurses Staff Development*. 2000;16(1):5-9.
16. Jeffries P. Technology trends in nursing education: Next steps. *Journal of Nursing Education*. 2005;44:3-4.
17. Edmunds L. Computer-assisted nursing care. *The American Journal of Nursing*. 1982;82(7):1076-1079.
18. Yılmaz A. *Sağlık Kurumlarında Bilgi Sistemleri, Hemşirelik Bilgi Sistemleri (Nursing Information Systems)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2013.
19. Thede LQ. *Computer in Nursing*. Philadelphia: Lippincott Company, 1999.
20. Akça Ay F. *Temel Hemşirelik: Kavramlar, İlkeler, Uygulamalar*. İstanbul: Medikal Yayıncılık, 2007.
21. Boz Yüksekdağ B. Hemşirelik eğitiminde bilgisayar teknolojisinin kullanımı. *AUAd*. 2015;1(1):103-118.
22. Başar A, Delice ST, İlhan MN, Ergün M, Soncul H. Hemşirelik hizmetlerinde bilgisayar kullanımı–Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi örneği. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*. 2008;1(1):43-46.

23. Erdemir F, Hanoğlu Z, Akman A. Hemşirelerin bilgisayar ve internet kullanma durumu ve hemşirelikte bilgisayar kullanımının değeriine ilişkin görüşleri. 2. *Ulusal Tıp Bilişimi Kongresi Bildirileri*, 2006.
24. Lu CY, Roughead E. Determinants of patient-reported medication errors: A comparison among seven countries. *The International Journal of Clinical Practice*. 2011;65(7):733-740.
25. Forni A, Chu HT, Fanikos J. Technology utilization to prevent medication errors. *Current Drug Safety*. 2010;5(1):13-18.